

**Komentář ČR ke druhému stanovisku Poradního výboru k Rámcové úmluvě
o ochraně národnostních menšin ohledně plnění závazků z této Úmluvy
Českou republikou - ACFC/OPII(2005)002**

ÚVOD	Error! Bookmark not defined.
Obecné vyjádření ČR ke stanovisku Poradního výboru.....	Error! Bookmark not defined.
Struktura komentáře	Error! Bookmark not defined.
I. KOMENTÁŘ K HLAVNÍM POZNATKŮM	Error! Bookmark not defined.
Monitorovací postup	Error! Bookmark not defined.
Zavádění zákonů do praxe.....	Error! Bookmark not defined.
Shromažďování údajů	Error! Bookmark not defined.
Tolerance a dialog mezi kulturami	Error! Bookmark not defined.
Postavení Romů.....	Error! Bookmark not defined.
Užívání menšinových jazyků	Error! Bookmark not defined.
Vzdělávání.....	Error! Bookmark not defined.
Účast národnostních menšin na veřejných záležitostech	Error! Bookmark not defined.
II. POZNATKY K JEDNOTLIVÝM ČLÁNKŮM	Error! Bookmark not defined.
Článek 3 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 4 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 5 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 6 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 9 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 10 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 11 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 12 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 13 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 14 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.
Článek 15 Úmluvy	Error! Bookmark not defined.

ÚVOD

1. Česká republika vítá druhé stanovisko Poradního výboru Rady Evropy k Rámcové úmluvě o ochraně národnostních menšin (dále jen „stanovisko PV“) ohledně plnění závazků vyplývajících z Rámcové úmluvy o ochraně národnostních menšin (dále jen „Úmluva“) Českou republikou - ACFC/OPII(2005)002, které bylo přijato dne 24. února 2005 Výborem ministrů. Česká republika oceňuje konstruktivní kritiku stanoviska PV a k jeho jednotlivým kritickým bodům uvádí následující komentář. Využívá tak možnost podle článku 26 (1) Úmluvy a pravidla 23 Rezoluce (97)10 Výboru ministrů.

2. Stanovisko PV zaslal předseda Rady vlády pro národnostní menšiny (dále jen „Rada“)¹⁾ dne 6. května 2005 orgánům veřejné správy a zástupcům národnostních menšin - členům Rady se žádostí o připomínky k příslušným bodům stanoviska PV. Jejich podněty a připomínky byly při sestavování tohoto komentáře zohledněny. O přípravě komentáře ČR jednala Rada dne 4. května 2005. Komentář schválila vláda ČR usnesením č.858 ze dne 7. července 2005.

Obecné vyjádření ČR ke stanovisku Poradního výboru

3. PV hodnotí naplňování Úmluvy v České republice v celém jejím rozsahu. V některých konstatováních, případně doporučeních PV se negativně projevuje formální přístup k získávání podkladových materiálů, které byly soustředěny ze statistických výkazů a informací poskytnutých zástupci národnostních menšin, vládních a nevládních institucí. Uvedené stanovisko pak na základě nedůsledného vyhodnocení informací místy neodpovídá skutečnosti, postrádá potřebnou míru objektivitu a vyváženosti uváděných informací.

4. Česká republika nesouhlasí s opakovanými klišé PV, která se týkají zejména zvláštních škol, přípravných ročníků, asistentů pedagoga apod. ve vztahu k příslušníkům romských komunit. Druhá periodická zpráva o plnění zásad stanovených Úmluvou přitom odkazuje na řadu veřejnosti dostupných dokumentů a opatření vlády ve vztahu k postavení romské menšiny při řešení problémů souvisejících s integrací romských komunit do společnosti, které se uskutečňují v praxi z iniciativy Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, ale ve stanovisku PV tato skutečnost není odpovídajícím způsobem reflektována.

5. Stanovisko PV obsahuje řadu negativních poznatků a kritických připomínek, které vycházejí zejména z hodnocení situace ve vztahu k postavení romských komunit v ČR. Z tohoto důvodu problematika romské menšiny ve stanovisku výrazně dominuje nad problematikou ostatních národnostních menšin. Tím dochází k určitému posunu v pohledu na problémy spojené s integrací a ochranou národnostních menšin en bloc. Celkové hodnocení české společnosti pak vyznívá jako výrazně odmítavé k soužití s příslušníky jiných etnik, což neodpovídá reálné situaci etnického klimatu společnosti ČR, soužití příslušníků národnostních menšin s většinovou společností.

Struktura komentáře

6. Hlavní těžiště komentáře ke stanovisku PV je v části I. Hlavní poznatky. V části II. Poznátky k jednotlivým článkům jsou vybrány jen ty články, které Česká republika považuje za vhodné detailněji okomentovat, popřípadě uvést zavádějící tvrzení na pravou míru. Z toho důvodu se již Česká republika nevyjadřuje k závěrečným doporučením stanoviska PV.

¹⁾ Aktuálně funkci předsedy Rady plní místopředseda vlády a ministr spravedlnosti JUDr. Pavel Němec (viz usnesení vlády ze dne 29. září 2004 č. 958).

I. KOMENTÁŘ K HLAVNÍM POZNATKŮM

Monitorovací postup

7. K názoru PV (bod 6), že mohlo být učiněno více ke zvýšení povědomí o výsledcích monitorovacího procesu, lze konstatovat, že všechny dokumenty byly přeloženy do českého jazyka. Uveřejněny byly na webové stránce Rady a v písemné podobě byly distribuovány členům Rady - zástupcům národnostních menšin i zástupcům orgánů veřejné správy. Rada o nich také jednala na svých pravidelných schůzích, zvláště při přípravě Druhé periodické zprávy o plnění zásad vyplývajících z Úmluvy v ČR.

Zavádění zákonů do praxe

8. Česká republika si je vědoma nedostatků v provádění vládní politiky na ochranu národnostních menšin na místní a krajské úrovni. Důvody můžeme mj. hledat v nedávné decentralizaci státní správy a postupném přebírání příslušných zodpovědností. Komunikaci mezi státní správou a samosprávou na poli menšinové politiky napomáhá Výbor Rady pro spolupráci s orgány samosprávy.

9. K podnětu PV (bod 9) k účinnějšímu provádění vládní národnostně menšinové politiky na místní a krajské úrovni, zejména ve vztahu k romským komunitám lze uvést, že Česká republika přijala nové legislativní úpravy, konkrétně byl novelizován zákon č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů; změna tohoto zákona v § 6 odst. 8 stanoví obecním úřadům s rozšířenou působností povinnost plnění úkolů zaměřených na integraci příslušníků romské komunity do společnosti a v § 6 odst. 7 krajským úřadům povinnost koordinace při plnění úkolů na úseku státní politiky napomáhající integraci příslušníků romské komunity do společnosti. Novelizací zákona č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), provedenou zákonem č. 231/2002 Sb., byla zakotvena povinnost zřizovat na úrovni kraje funkci koordinátora pro romské záležitosti, který má zajišťovat úkoly vyplývající ze situace v kraji a z vládní politiky uplatňované vůči příslušníkům romské menšiny kraje. Ministerstvo vnitra zpracovalo v této souvislosti metodický materiál *Postup zřízení funkce koordinátora romských poradců v krajských úřadech*, včetně jeho vzorové pracovní náplně. V současné době pracují koordinátoři pro romské záležitosti ve všech krajích, i když v některých krajích je jejich funkce kumulována s dalšími činnostmi. Koordinátoři jsou členy Pracovní skupiny Rady vlády České republiky pro záležitosti romské komunity pro oblast vnitra a Policie.

10. Vzhledem k tomu, že ukončením činnosti okresních úřadů k 31. prosinci 2002 byla většina funkcí jejich romských poradců a asistentů delimitována na obce s rozšířenou působností, proces obsazení funkcí krajských koordinátorů pro romské záležitosti byl završen v roce 2003. Dosavadní zkušenosti potvrdily jejich význam při řešení problémů souvisejících s integrací romských komunit. V roce 2004 byla zpracována studie vzdělávání koordinátorů pro romské záležitosti v krajích a v hlavním městě Praze, s možností rozšíření na romské poradce a asistenty obcí s rozšířenou působností, včetně zpracování dvou konkrétních návrhů vzdělávacích programů. Tyto programy byly akreditovány obecně prospěšnou společností *Humanitas Profes Praha* a dne 20. září 2004 byl zahájen první cyklus vzdělávání za účasti 27 koordinátorů pro romské záležitosti. Vzdělávací cyklus je tříletý a bude ukončen v roce 2006. Předpokládá se, že bude pokračovat formou kombinovaného studia v některém z vhodných vzdělávacích programů v sociální oblasti vyššího odborného studia nebo v bakalářském studijním programu realizovaném některou z vysokých škol.

Shromažďování údajů

11. Ke stanovisku PV (bod 10) o přetrvávání nesrovnalostí mezi oficiálními statistickými údaji a neoficiálními odhady o počtu příslušníků určitých národnostních menšin, zejména romské, se připomíná, že Česká republika tuto problematiku rozebírá již v Druhé periodické zprávě o plnění zásad stanovených Úmluvou. K otázce demografických ukazatelů ze sčítání lidu v roce 2001 pak platí, že Český statistický úřad zcela transparentně stanovuje své postupy, které odpovídají obvyklé praxi dle doporučení OSN a EU (*Eurostat – statistický úřad Evropských společenství*). Pokud jiné orgány a instituce uvádějí odlišné počty osob romské či jiné národnosti, je nezbytné, aby také zřetelně definovaly metodické postupy, jakými svých výsledků dosáhly.

12. Statistické údaje o národnostních menšinách (ethnic groups, minorities) jsou státní statistickou službou, konkrétně Českým statistickým úřadem, zjišťovány pouze při populačních censech. Při posledních dvou censech v letech 1991 a 2001 byla zvolena metoda tzv. samosčítání. To znamená, že každá domácnost nebo samostatně žijící osoba obdržela příslušné formuláře dotazníků s metodickými vysvětlivkami. Tyto formuláře byly nejen v českém, ale i ve slovenském jazyce a metodické vysvětlivky byly na požádání k dispozici ve více než deseti jazycích. Každý občan nebo domácnost vyplňovali dotazníky samostatně. Mohli však požádat o pomoc při vyplňování dotazníků sčítacího komisaře.

13. V národnostně menšinové politice České republiky jsou údaje ze sčítání lidu o počtu příslušníků národnostní menšiny na určitém území či v ČR pouze orientačním ukazatelem o demografické skladbě obyvatelstva ČR (tak jak to ostatně uvádí sám PV v doporučení bodu 116). Je otázkou, zda je třeba hledat více efektivní způsob určení počtu příslušníků určité národnostní menšiny (jak PV doporučuje v bodu 37). Sčítání lidu, tak jak bylo prováděno v roce 1991 či v roce 2001, může jistě vzbuzovat pochybnosti o tom, zda počty příslušníků národnostních menšin ze sčítání vzešle odpovídají skutečnosti. Důvody poklesu počtu uvedení jiné než české národnosti jsou předmětem výzkumů demografů, sociologů či etnologů. Byla již publikována řada odborných studií na toto téma.

14. Česká republika nepovažuje také za vhodné jakýmkoli způsobem přímo vyzývat, popř. nutit občany k přiznávání své skutečné etnické příslušnosti. Je omylem přičítat pokles přihlášení se k jiné národnosti než české organizačním nedostatkům sčítání a údajnému opomenutí zveřejnění skutečnosti, že sčítací archy jsou k dispozici i v menšinových jazycích. Každá menšina totiž ve svém periodickém tisku podrobně informovala o konání sčítání lidu a vyzývala své příslušníky, aby svou národnost deklarovali.

15. Problému shromažďování údajů ve vztahu k romské komunitě věnuje nejnověji pozornost vládní dokument *Koncepce romské integrace*.²⁾ Otázkou početnosti romských komunit se aktuálně zabývá připravovaný pilotní projekt dlouhodobého monitoringu situace romských komunit v České republice v souvislosti se zjišťováním statistického zastoupení jejich příslušníků ve školách, v evidenci úřadů práce a v jiných institucích. Je třeba též upozornit na problematičnost užívání termínů *Romové, romská/é komunita/y*, zejména s ohledem na časté nerozlišení kritérií při definici této skupiny/těchto skupin. Kritérii (znaky), které se při vymezení uvedených termínů chybně směšují, jsou kritéria *národnostní identity* (Rom je ten, kdo se za příslušníka romského národa označuje), *kulturní identity* (Rom je ten, kdo sdílí hodnoty tradiční romské kultury) a kritérium *fyzických charakteristik* (Rom je ten, kdo má charakteristické fyziologické znaky, např.

²⁾ Dokument byl přijat usnesením vlády ze dne 4. května 2005 č. 532, o změně Koncepce romské integrace a k Informaci o plnění usnesení vlády, týkajících se integrace romských komunit a aktivnímu postupu státní správy při uskutečňování opatření přijatých souvisejícími usneseními vlády ke dni 31. prosince 2004.

barvu pleti). Vinou směšování těchto znaků dochází k problémům při shromažďování údajů o *Romech, romských komunitách*, i při zacílení antidiskriminačních opatření, protože onen termín není proto tyto potřeby jasně vymezen. Rozhodně totiž neplatí pravidlo, že ti, kteří mají fyzické znaky Roma, jsou zároveň nositeli tradiční romské kultury, a že by se tudíž měli přihlásit k romské národnosti. Stejně tak nelze předpokládat, že nositelem tradiční romské kultury je každý, kdo se hlásí k romské národnosti. Jako Romové ve smyslu národnostní identity se paradoxně mohou cítit lidé, kteří přijali hodnoty většinové společnosti tím, že si osvojili moderní kategorii národa. Přijetí této kategorie totiž znamená odklon od tradiční romské kultury, protože ta koncept národní identity nezná. Nejasnosti může způsobit také vnímání Romů jako homogenní skupiny s jednotným souborem charakteristik. Romská populace je vnitřně velmi různorodá a ani sebepodrobnější popis životních podmínek a kulturních praktik všech skupin Romů nemůže představovat obecný návod pro chápání všech těchto společenství.

Tolerance a dialog mezi kulturami

16. K připomínce PV o přetrvávajících negativních postojích ve společnosti (body 11 a 12) se zřetelem na toleranci a dialog mezi kulturami Česká republika konstatuje, že v oblasti multikulturní výchovy, tolerance a dialogu mezi kulturami věnuje zvýšenou pozornost ve vzdělávacích programech Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a v rámci dotačních programů Ministerstvo kultury. I když vláda každoročně podporuje projekty multikulturní výchovy a kampaně proti rasismu a výchově k toleranci, je si vědoma, že jde o dlouhodobý proces formování hodnotových orientací ve společnosti.

17. Nelze však souhlasit s tvrzením PV (v bodu 12) o nesnášenlivých a nepřátelských postojích určitých policistů, v některých případech přerůstajících až v násilí. Policie České republiky postupuje podle platných zákonů, zastává nekompromisní postoj k projevům extremismu, rasismu a xenofobie a přistupuje ke každé osobě bez rozdílu. Ve vztahu k příslušníkům národnostních a etnických menšin to mj. znamená respekt ke kulturní a hodnotové odlišnosti všude tam, kde nedochází ke střetu se zákony České republiky. Paušalizující tvrzení o špatné práci Policie České republiky či její nečinnosti nelze přijmout. Pokud dochází k nezákonnému jednání příslušníka Policie České republiky, jedná se o pochybení jednotlivce. Přitom za rok 2004 eviduje Policie České republiky pouze jeden trestný čin spáchaný příslušníkem Policie České republiky, který měl rasový či jiný extremistický podtext. Za rok 2004 bylo podáno celkem sedm podnětů na rasistické či jiné extremistické jednání příslušníků Policie České republiky, z toho bylo jedno trestní oznámení a šest stížností. Trestní oznámení bylo postoupeno Inspekci ministra vnitra a stížnosti byly vyhodnoceny jako neoprávněné.

18. V oblasti vzdělávání a formování kariéry policistů došlo během let 2003 a 2004 k významnému pokroku. Na základě projektu *Zařazení lidských práv, respektu k menšinám a jejich ochrany a profesní etiky do výcviku české policie a práce Policie České republiky*, jehož cílem je zařazení problematiky lidských práv a profesní etiky do programu základního a dalšího profesního výcviku Policie České republiky, byly vytvořeny a v roce 2004 zavedeny do praxe čtyři nové výukové manuály (*Uprchlíci a práce Policie České republiky*, *Rasismus a rasově motivovaná trestná činnost*, *Navázání kontaktu policisty České republiky v romské komunitě a Policejní pravomoci a respektování lidských práv*) a učební pomůcka (*Hra s otevřenými kartami*). V rámci projektu zahájilo na jaře 2004 svou činnost *Středisko pro lidská práva a profesní etiku* na Střední policejní škole Ministerstva vnitra v Praze.

19. Národní strategie pro práci Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám zavádí do struktury Policie ČR tři základní preventivně zaměřené nástroje policejní práce s menšinami: Plán činnosti Policie ČR ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám,

styčného důstojníka pro problematiku menšin a asistenta Policie ČR pro práci v sociálně vyloučených romských komunitách. Opatření Plánu činnosti Policie ve vztahu k národnostním a etnickým menšinám, stejně tak jako zřízení funkce styčného důstojníka pro menšiny, je systémovým opatřením implementovaným od ledna 2004 do struktury Policie ČR. Mechanismus asistenta policie představuje doplněk tohoto systémového opatření v lokalitách, které jsou charakteristické vyšším počtem menšinových populací. Všechny tyto mechanismy umožňují Policii ČR efektivnější komunikaci s menšinovými komunitami a účinnější řešení především latentní kriminality, která se menšin bezprostředně dotýká. Výrazně také napomáhají zvyšovat prestiž příslušníků menšin. Přispívají také k výraznému prohloubení důvěry mezi policií a menšinami. Všechny tyto mechanismy byly v roce 2003 vyzkoušeny formou pilotních projektů a vyhodnoceny jako přínosné a vysoce efektivní. Lokální projekty asistentů policie probíhají v současné době v Ostravě a v Chebu. V Ostravě je projekt zaměřen na pomoc obětem trestné činnosti lichvy, v Chebu pomáhají asistentky policie účinněji řešit problematiku komerčního sexuálního zneužívání dětí a dalších rizikových jevů v sociálně vyloučených romských komunitách v regionu. Na základě průběžného vyhodnocení projektů asistentů policie projevila zájem o využití tohoto mechanismu i další okresní ředitelství Policie ČR.

20. V letech 2002-2004 probíhal projekt *Policejní práce v oblasti menšin a komunity ve střední Evropě* ve spolupráci s Kanadskou královskou jízdnicí. Projekt byl zaměřen na komunitní řešení problémů, na soužití minority s majoritou na lokální úrovni s uplatněním systému CAPRA (client-analysis-partnership-response-assessment).

Postavení Romů

21. Postupy směřující ke zlepšení situace Romů (PV - body 13 a 14) ve společnosti, resp. podpora integračních procesů vyplývá z aktualizovaných znění dokumentů vlády zaměřených na zamezení jejich sociálního vylučování. Vláda ČR přijala v prvním pololetí dva zásadní dokumenty ve vztahu k postavení Romů v ČR.³⁾ jsou stanoveny postupy řešení problémů ve všech klíčových oblastech života Romů v ČR. Odpovídají tomu i nově schválené právní úpravy, konkrétně nový zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) systémově řeší potřebnou podporu ve vzdělávání i pro romské žáky. Zákon, jehož účinnost platí od 1. ledna 2005, neodděluje základní a zvláštní školy. Dosavadní zvláštní škola je podle tohoto zákona základní školou. Zákon vytváří v rámci základního vzdělávání podmínky pro to, aby všem žákům bylo poskytováno vzdělání a podpora odpovídající jejich specifickým vzdělávacím potřebám. V § 16 školského zákona je specifikováno, jak přizpůsobit obsah, formy a metody a jaké vytvořit nezbytné podmínky pro vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním. Tyto školy mohou požádat o výjimku z počtu žáků ve třídě, což ve školním roce 2004/2005 učinily dvě školy z Ústeckého kraje, jejichž žáci pocházejí ze znevýhodněného sociokulturního prostředí, a to v Ústí nad Labem a Mostu. V roce 2004 doporučil resort školství zřizovatelům škol 52 nové žádosti o zřízení funkce asistenta pedagoga pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí.

22. Úsilí mnoha škol o kvalitní vzdělávání romských žáků snižuje však jejich docházka do školy, časté absence, zejména u žáků druhého stupně, přestože v školském systému neexistují žádné legislativní překážky, které by vedly k diskriminaci Romů ve vzdělávání. Tato věc je řešitelná pouze na lokální úrovni. Ovlivňuje však školní úspěšnost zásadním způsobem (viz též komentář k bodům 43, 94-97).

³⁾ Usnesení ze dne 9. března 2005 č. 276, ke Zprávě o stavu romských komunit v České republice, a usnesení ze dne 4. května 2005 č. 532 - viz pozn. č. 2.

23. Šetření ve věci sterilizace romských žen bez jejich předchozího svobodného a informovaného souhlasu (PV body 15, 60) - viz komentář v části II. (bod 49-54).

Užívání menšinových jazyků

24. PV klade důraz na přijetí opatření zajišťujících užívání menšinových jazyků v úředním styku a dvojjazyčné nápisy a oznámení (bod 16). Podmínky užívání menšinových jazyků v úředním styku a dvojjazyčné názvy v ČR stanoví právní předpisy a také v praxi toto právo příslušníci národnostních menšin uplatňují. Vzhledem k procesu transformace veřejné správy v ČR se však projevují v praxi otevřené otázky finančního zajištění jednotlivých úkonů. V návaznosti na přípravu ratifikace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků v roce 2005 je současně vymezován postup aplikace v praxi, v jehož rámci probíhá diskuse se zástupci organizací národnostních menšin a příslušných orgánů veřejné správy.

25. Významná pozitivní změna garantující užívání menšinových jazyků v úředním styku vyplývá zejména z nově přijatého zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, jehož účinnost je stanovena od 1. ledna 2006. Příslušníci národnostních menšin využívají též bez omezení právo na přijímání a rozšiřování informací v mateřském jazyce (vydávání periodického i neperiodického tisku, rozhlasového i televizního vysílání apod.), a to za vydatné finanční podpory ze státního rozpočtu.

Vzdělávání

26. V síti škol (PV - body 17 a 18) funguje v oblasti Těšínského Slezska plnohodnotně vzdělávání v polském menšinovém jazyce, a to od předškolních zařízení až po střední školy. Pro ostatní národnostní menšiny vzhledem k jejich rozptýlenému usídlení na celém území státu, nelze sice v systému státního školství zabezpečit samostatně národnostně menšinové školství, ale nový školský zákon (zákon č. 561/2004 Sb.) tuto situaci reflektuje. Z ustanovení § 14 odst. 5 vyplývá, že nejsou-li splněny podmínky pro zřízení třídy či školy s vyučovacím jazykem menšiny, může ředitel školy se souhlasem zřizovatele stanovit ve školním vzdělávacím programu předměty nebo jejich části, v nichž se vzdělávání uskutečňuje dvojjazyčně, a to jak v českém jazyce, tak v jazyce národnostní menšiny. Toto opatření má významně pomoci rozšířit možnost vzdělávání v jazycích národnostních menšin. Vzdělávání Romů - viz též komentář k části II. (bod 94-97).

Účast národnostních menšin na veřejných záležitostech

27. Ve stanovisku PV (bod 21) se nesprávně uvádí, že Výbory pro národnostní menšiny byly zřízeny zákonem č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Tyto výbory jsou zřízeny zákonem o obcích, resp. zákonem o krajích a zákonem o hlavním městě Praze. Jako iniciativním a kontrolním orgánům zastupitelstva samosprávy (obce, kraje) jim připadá klíčová úloha při zajišťování výkonu práv národnostních menšin na místní úrovni. Vzhledem k tomu, že v rámci transformace veřejné správy nebyly zřízeny tyto orgány ve všech obcích, kterým tato povinnost vznikla po sčítání lidu roku 2001, požádal Podvýbor pro národnostní menšiny Petičního výboru Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR usnesením ze dne 25. listopadu 2004 č. 4 Ministerstvo vnitra, aby zahájilo ve spolupráci s krajskými úřady audit zřizování výborů pro národnostní menšiny v jednotlivých krajích a obcích.

28. Účast Romů na veřejných záležitostech (PV bod 22) se uskutečňuje prostřednictvím Rady, zejména Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity, poradních orgánů ministerstev kultury a školství, mládeže a tělovýchovy, orgánů samosprávy pro národnostní menšiny (výboru, resp. nevyplývá-li ze zákona povinnost zřídit výbor, tak v příslušných komisích).

29. Při zaměstnávání romských uchazečů ve veřejné správě není uplatňována pozitivní diskriminace, uchazeči jsou přijímáni na základě svých osobních kvalit. Ze čtrnácti krajských romských koordinátorů je osm Romů, dále mezi pracovníky obcí pověřených výkonem státní správy, kteří mají v pracovní náplni prosazování práv národnostních menšin a ochranu příslušníků romských komunit, jsou 32 příslušníci romských komunit. Česká obchodní inspekce zaměstnává čtyři romské inspektorky, tři Romové pracují na úřadech práce. Úřad vlády zaměstnává v současné době v odborných funkcích dva Romy, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo vnitra a Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zaměstnávají po jednom příslušníku romských komunit.

30. Významná je účast příslušníků romských komunit na úrovni samosprávy. Obecní úřady v roce 2003 zaměstnávaly 73 romské terénní sociální pracovníky. V Ostravě probíhá od roku 2003 pilotní projekt zřízení funkce romské terénní zdravotní asistentky,⁴⁾ která mj. vybízí romské děti a dospělé k účasti na preventivních prohlídkách a očkováních, dohlíží na dodržování léčebného režimu v rodinách a podílí se na zdravotní osvětě. Projekt vznikl na základě programu WHO *Zdraví pro 21. století*. V sociálních, bytových komisích obecních úřadů a v komisích pro národnostní menšiny a pro integraci Romů obecních úřadů pracuje 25 Romů, v Přerově jsou Romové zastoupeni ve všech komisích, které obecní úřad zřídil. V úřadu veřejného ochránce práv pracuje jedna Romka a jeden Rom je předsedou senátu okresního soudu.

31. Ve Střední policejní škole v Brně probíhají od roku 2000 přípravné kurzy pro příslušníky národnostních menšin k přijetí do služebního poměru k Policii ČR. Cílem je vytvoření předpokladů pro úspěšné vykonání přijímacího řízení do služebního poměru k Policii ČR. Uskutečnilo se již 9 kursů a k Policii ČR bylo přijato 30 osob (ze 107 přihlášených). V roce 2005 se připravuje desátý běh přípravného kursu. Přípravný kurs pro příslušníky národnostních menšin úspěšně absolvovalo 30 osob a 29 z nich bylo přijato k Policii ČR.

II. POZNATKY K JEDNOTLIVÝM ČLÁNKŮM

ČLÁNEK 3 ÚMLUVY

Osobní působnost Rámcové úmluvy. Hledisko občanství při definování pojmu „národnostní menšina“

Doporučení (bod 29)

32. PV doporučil úřadům, aby nadále zaujímaly otevřený a pružný postoj a nevyužívaly kritéria občanství k vylučování určitých osob z uplatňování působnosti Úmluvy.

Komentář ČR

33. Česká republika hodlá i nadále pokračovat v uplatňování Úmluvy dle standardů, které se v minulosti osvědčily; tj. podporovat rovněž účast cizinců dlouhodobě žijících v ČR, participujících na aktivitách příslušníků národnostních menšin, s níž se identifikují, v rámci programů v oblasti národnostně menšinové politiky státu.

Shromažďování údajů

Přetrvávající problémy a doporučení (body 32 - 37)

⁴⁾ Oficiálně je funkce označena jako zdravotně sociální pracovník.

34. PV uvádí pokles počtu osob deklarujících příslušnost k národnostní menšině, nedůvěru některých menšin, zvláště romské, ve využívání nezávislých šetření a opětovně vysoké procento občanů hlásících se k moravské či slezské národnosti. PV doporučuje zahájit dialog s dotčenými osobami o tendencích, které se během sčítání lidu 2001 projeví a hledat nové způsoby získávání informací.

Komentář ČR

35. Viz komentář k části I. (bod 11-15).

ČLÁNEK 4 ÚMLUVY

Právní a institucionální ochrana proti diskriminaci

Přetrvávající problémy a doporučení (body 42 - 47)

36. PV uvádí nesrovnalosti mezi oficiálními výsledky sčítání a nevládními odhady. Kritizuje nedostatek spolehlivých údajů zvláště proto, že početní limity jsou často hlavním kritériem provádění určitých opatření, nelze bez nich také zhodnotit míru skutečně rovnoprávného postavení menšin. Podobně též nedostatkem informací o případech diskriminace. PV doporučuje urychlit přijímání nových zákonů proti diskriminaci, poskytování podpory veřejnému ochránci práv a shromažďování údajů o postavení národnostních menšin.

Komentář ČR

37. S ohledem na ochranu před případnou diskriminací se šetření o příslušnosti k národnostní menšině provádí pouze prostřednictvím censů, a nikoliv např. při nástupu do zaměstnání apod. (dále viz komentář k části I. bod 11-15).

38. Otázce ochrany před diskriminací věnuje Česká republika zvýšenou pozornost. Svědčí o tom schválení zákona o rovném zacházení a ochraně před diskriminací (tzv. antidiskriminační zákon) vládou, jehož legislativní proces však nebyl dosud ukončen. Návrh zákona byl v lednu 2005 předložen Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR, která jej v prvním čtení schválila a přidělila jej k projednání petičnímu a ústavněprávnímu výboru a stále komisi pro rodinu a rovné příležitosti. Tato jednání nebyla ještě v květnu 2005 ukončena.

39. V současnosti je také novelizován zákon o Veřejném ochránci práv. Novela přináší rozšíření věcné působnosti ochránce o úkol provádět systematické návštěvy míst, v nichž se nacházejí osoby omezené na svobodě *de iure* nebo *de facto*, při nichž bude ochránce zjišťovat, jak je s těmito osobami zacházeno. Cílem navrhované právní úpravy je posílit ochranu těchto osob před špatným zacházením.

40. Aktuální pozitivní protidiskriminační opatření přináší také zákon č. 500/2004 Sb., správní řád, který chrání práva příslušníků národnostních menšin. V § 16 stanoví právo na tlumočníka včetně nákladů na tlumočení, které příslušníkům národnostních menšin tradičně a dlouhodobě žijícím na území České republiky, občanům České republiky, hradí správní orgán. Rovněž je upravena možnost činit podání správnímu orgánu v jiném než v českém jazyce, pokud správní orgán prohlásí, že nevyžaduje překlad takové písemnosti. A v neposlední řadě, pokud je písemnost ve správním řízení doručována formou veřejné vyhlášky a tato se dotýká práv příslušníků národnostních menšin, musí být uveřejněna, pokud je ve správním obvodu správního orgánu zřízen výbor pro národnostní menšiny nebo jiný obdobný orgán, v jazyce příslušné národnostní menšiny.

Uplatňování zásad rovného zacházení a zákazu diskriminace vůči Romům

Přetrvávající problémy a doporučení (body 50 - 59)

41. Dle PV zůstává hlavním nevyřešeným problémem postavení Romů co se týče rovnosti a diskriminace, a to zejména v oblasti zaměstnanosti, bydlení, přístupu k veřejným službám, školství a zdravotnictví. PV doporučuje věnovat pozornost ustavení Agentury k předcházení sociálnímu vyloučení, posilovat a rozšiřovat sektorová opatření ve výše uvedených oblastech, prohlubovat partnerství s nevládními organizacemi a věnovat pozornost případům nevhodného provádění vládní politiky na místní úrovni.

Komentář ČR

42. Česká republika provádí opatření, jež jsou formulována v dokumentech vlády, zaměřená na podporu integrace příslušníků romské komunity. Zároveň si je vědoma dlouhodobosti procesu, který povede k zajištění rovnosti Romů s většinovou společností.

43. V oblasti školství (bod 54) již nedocházelo v posledních letech k neodůvodněnému umístování romských dětí do zvláštních škol. Na návrh školy (případně rodičů) pedagogicko-psychologická poradna prověřovala důsledně školní zralost dítěte, a až pak rodičům navrhla jeho případné přeřazení do zvláštní školy. Pokud rodiče nesouhlasili, dítě přeřazeno nebylo. Podstatné omezení přeřazování dětí do zvláštních škol se stát snažil předcházet využitím přípravných tříd, asistentů pedagoga v prvních a druhých třídách a individuálním přístupem k dítěti. Především ale je třeba zdůraznit, že nový školský zákon č. 561/2004 Sb., který nabyl účinnost 1. ledna 2005, již nepočítá s další existencí zvláštních škol. Ty jsou nahrazeny základními školami se specifickým vzdělávacím programem. K překonávání sociokulturního handicapu romských žáků je zaměřen rozsáhlý soubor opatření Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, vyplývající z usnesení vlády č. 532/2005.

44. Ke zlepšení nebo odstranění problémů v oblasti bydlení Romů (bod 52) směřují opatření vlády zaměřená proti sociálnímu vyloučení nebo k dalšímu prohlubování vyloučení romských komunit. Významným nástrojem k dosažení tohoto cíle je intenzivnější využívání terénní sociální práce s rodinou, v rámci níž je analyzována sociální situace rodin v romských komunitách. Terénní sociální práce směřuje k odstranění nežádoucích faktorů (např. neplacení nájemného, narušování občanského soužití), předcházení vzniku romských ghatt a slumů apod. Touto činností se vytváří také prostor pro důsledné využívání dozorových pravomocí krajů nad samostatnou působností obcí, v jejichž kompetenci je přijímání a projednávání žádostí o byt a přidělování bytů.

45. K znepokojivě označenému postavení Romů v oblasti zdravotnictví (bod 55) je třeba uvést, že mezi základní bariéry při zlepšování zdravotního stavu romské populace patří provázanost sociálních problémů s problémy zdravotními. Jednou z možností, jak napomoci řešení těchto problémů, je zřízení funkce zdravotně sociálního pomocníka, který v úzké spolupráci s terénními sociálními pracovníky působí na příslušníky romské komunity v oblasti prevence nemocí, zejména v podpoře zdravého stylu života a životosprávy. Podle stanoviska Ministerstva zdravotnictví grantové studie v letech 1998 - 2002 ukazují, že Romové si na dostupnost zdravotní péče nestěžují.

46. Ustavení Agentury (bod 56) k předcházení sociálnímu vyloučení romských komunit je jednou z možných cest řešení této problematiky. K prioritám resortu práce a sociálních věcí patří i otázka institucionálního zabezpečení předcházení sociálnímu vyloučení, tak, aby na úrovni centrální (nikoli ale nutně jako součást státní správy) existovala struktura, která by nabídkou služeb a zdrojů pozitivně motivovala samosprávy k realizaci integračních opatření. Například v rámci programu *Peer Review*, který je jednou z aktivit Akčního programu Evropské komise *Společenství na potírání sociálního vyloučení*, byla členskými státy EU vybrána terénní sociální práce ve vyloučených romských komunitách jako jeden ze 4 příkladů

dobré praxe, jejichž vzájemné hodnocení se uskutečnilo v květnu 2005. V návaznosti na tuto skutečnost připravuje Ministerstvo práce a sociálních věcí systémový projekt na podporu terénní sociální práce v systému veřejné správy, který bude zaměřen zejména na vytvoření jednotné metodiky, specializačního vzdělávání a zavedení supervize.

47. Opatření vyplývající z Národní strategie pro práci Policie ČR (bod 58) předpokládají aktivní spolupráci příslušníků menšinových komunit. Mechanismy asistenta policie a styčného důstojníka pro menšiny vycházejí z předpokladu, že odpovědnost za zajištění bezpečí komunity leží stejnou měrou jak na policii a orgánech státní správy a samosprávy, tak na příslušnících místních komunit. Zmíněná opatření vycházejí z principů pro-aktivní komunitní práce (community policing) a jsou zaměřena na pomoc a spolupráci s těmi členy komunity, kteří o ni sami projeví zájem. V této souvislosti považujeme za důležité připomenout, že na stejném principu, tedy předpokladu aktivní spolupráce příslušníků menšin, je založena i terénní sociální práce v sociálně vyloučených romských komunitách, kterou využívají desítky obcí a nevládních organizací v ČR. Zmíněné doporučení PV je tedy již několik let součástí uvedených projektů a programů.

Obvinění ze sterilizace romských žen bez jejich předchozího svobodného a informovaného souhlasu

Přetrvávající problémy a doporučení (body 60 - 62)

48. PV vyzývá k urychlenému prošetření stížností a zveřejnění poznatků bez neopodstatněného zpoždění.

Komentář ČR

49. K obvinění ze sterilizace žen bez jejich předchozího svobodného a informovaného souhlasu (doporučení v bodech 61 a 62) uvádíme, že na základě stížnosti ze sterilizace, především romských žen, adresovaných veřejnému ochránci práv, zřídila na jeho podnět ministryně zdravotnictví poradní sbor, který přezkoumává údaje ve zdravotnické dokumentaci jednotlivých stěžovatelek. Jedná se o poradní sbor, který provádí šetření, zda dokumentace obsahuje všechny údaje dle příslušných právních předpisů. Do něj bylo jmenováno 17 členů, zástupců Rady vlády pro lidská práva, zástupci vládní Rady pro záležitosti romské komunity, zástupce Ministerstva zahraničních věcí, zástupce České gynekologicko-porodnické společnosti České lékařské společnosti J. E. Purkyně a zástupců odboru právního, kontrolního a odboru zdravotní péče Ministerstva zdravotnictví. Za Evropskou unii byl jmenován a jedná se účastní člen Spolkového sněmu a poslanec Evropského parlamentu, dále nevládní organizace pak Liga lidských práv, občanské sdružení Vzájemné soužití, občanské sdružení IQ Roma servis a European Roma Rights Centre (Budapešť).

50. Resort zdravotnictví obdržel od listopadu 2004 k dnešnímu dni celkem 76 stížností žen, které se obrátily na veřejného ochránce práv se žádostí o přešetření poskytování zdravotní péče se zaměřením na poskytování informovaného souhlasu k provedení sterilizace u žen a jednoho muže. Z předběžné zprávy Kanceláře veřejného ochránce práv v této věci vyplývá, že dne 9. září 2004 zmocněnkyně deseti občanek předložila veřejnému ochránci práv jejich stížnosti na výkon lékařské péče. Všechny stížnosti namítají nesprávný postup několika konkrétních zdravotnických zařízení při provádění sterilizací (nedostatek svobodného a informovaného souhlasu pacientek s výkonem). Vzhledem k tomu, že se takovými stížnostmi (tj. stížnostmi na způsob poskytnutí zdravotní péče, resp. stížnostmi na neoprávněně provedený zákrok), má podle právního řádu ČR zabývat v první řadě Ministerstvo zdravotnictví, oslovil ochránce ministryni zdravotnictví.

51. Problematika sterilizací obecně působnost resortu přesahuje. Jde spíše o prošetření oprávněnosti k daným výkonům než postupu zdravotnických pracovníků při poskytování zdravotní péče. Vzhledem k tomu byl ustanoven poradní sbor ministryně zdravotnictví.

52. Již dnes je zřejmé, že se šetření nemůže obejít bez zhodnocení širšího společenského a historického kontextu posuzovaných případů. V první řadě byl požádán Ústav zdravotnických informací a statistiky České republiky o poskytnutí statistických přehledů týkajících se sterilizačních zákroků provedených na území ČR. Ochránce se rovněž zabývá kontextem státní politiky regulace porodnosti Romů před rokem 1989 - shromažďuje a vyhodnocuje archivní materiály zejména tehdejších krajských národních výborů, které se týkají plnění programu integrace romského obyvatelstva v tehdejší době. V této souvislosti bylo osloveno rovněž Ministerstvo práce a sociálních věcí, aby poskytlo podrobnější statistické údaje o uplatňování ustanovení § 35 a § 31 odst. 4 vyhlášky č. 152/1988 Sb., která umožňovala za provedení sterilizace poskytnout tomu, kdo se zákroku podrobil, zvláštní sociální dávku až do výše 10 000,- Kčs. Při zkoumání historického kontextu případů ochránce zjistil, že se obdobnými případy zabývala již v letech 1990-1991 tehdejší generální prokuratura. Z tohoto důvodu oslovil i nejvyšší státní zástupkyni se žádostí o součinnost (poskytnutí výsledků tohoto šetření). Vedle toho je třeba poukázat na to, že s obdobným problémem byly konfrontovány i jiné státy Evropy - např. Švédsko, Švýcarsko, či Slovensko. Proto se ochránce důkladně zabývá i zprávami orgánů těchto zemí, jež se nucenými sterilizacemi zabývaly.

53. Na ochránce se postupně obracely i další osoby, které namítaly, že podstoupily sterilizaci, aniž k ní daly souhlas. Oproti kompaktnímu celku prvotních deseti stížností se jedná o stížnosti z různých míst republiky, týkají se i doby před rokem 1989, některé osoby deklarují svou nepříslušnost k romskému etniku apod. Celkem bylo Ministerstvu zdravotnictví postoupeno 76 stížností, přičemž 47 nezávislá komise již prošetřila. Očekává se, že zbytek případů bude dořešen do konce června. V čase zpracování komentáře nejsou souhrnné informace o výsledcích šetření k dispozici.

54. Závěry šetření ohledně zmíněných 47 případů ochránce zpracovává a vyhodnocuje je v kontextu údajů poskytnutých stěžovatelkami a poznatků, které zjistil vlastním šetřením. Zároveň je v současné době vypracován návrh jednotného informovaného souhlasu k provedení sterilizace.

ČLÁNEK 5 ÚMLUVY

Podpora kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin

Přetrvávající problémy a doporučení (body 67 - 74)

55. PV konstatuje nedostatečnou finanční podporu na kulturní činnost národnostních menšin vzhledem k rostoucímu počtu žadatelů, nedostatečné informování příslušníků národnostních menšin o zdrojích, které mohou využít a nedostatky v podpoře menšin na místní úrovni. PV doporučuje centrálním úřadům vybízet místní a krajské úřady k větší podpoře národnostních menšin, zvyšovat povědomí o dostupné státní pomoci a zahájit dialog se zástupci slovenské menšiny, která se obává o zachování svébytnosti Slováků žijících v České republice.

Komentář ČR

56. K problému nedostatečné finanční podpory (bod 67) lze konstatovat, že každoroční snahou Rady je navýšit specifický závazný ukazatel ve státním rozpočtu na podporu na

kulturní činnost národnostních menšin. Ukazatele jsou však limitovány možnostmi státního rozpočtu.

57. Zřízení *Domu národnostních menšin* v Praze (bod 68) je již několik let jednou z priorit vlády ve vztahu k národnostním menšinám. Záměr doposud nebyl realizován z důvodu majetkově právních sporů o určení vlastnictví budovy pro umístění této instituce. Stát již vyčlenil finanční prostředky na rekonstrukci budovy a lze očekávat vyřešení problému v roce 2005. Projekt *Domu národnostních menšin* rovněž připravuje statutární město Brno.

58. Zvláštní postavení slovenské menšiny (bod 69) reflektují i příslušné právní předpisy. Obavy o zachování svébytnosti Slováků žijících v ČR se dle objektivních zjištění (nezájem dětí o výuku ve slovenštině) jeví jako oprávněné, avšak jediným řešením tohoto problému není navýšení dotací. Podle zástupce slovenské menšiny v Radě došlo v stanovisku PV k určitému významovému posunu. Někteří představitelé této menšiny přicházejí s nejasnými představami o svébytnosti a s nekonkrétními projekty. Například finanční prostředky dotačního programu na podporu vzdělávání v menšinových jazycích Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy již několik let nebyly plně využity. Při zajišťování vydávání nových učebnic klade resort důraz na slovenské reálie, je připravováno vydání Slovenské čítanky. Slovenské menšině se dostává významné podpory v programu kulturních aktivit příslušníků národnostních menšin Ministerstva kultury. V roce 2005 byla přidělena dotace ve výši 1 988 000,- Kč (67 tis. €), což je 20,2 % z celkově přidělených finančních prostředků v roce 2005. Slovenský menšinový tisk, jmenovitě periodika *Korene*, *Slovenské dotyky*, *Listy Slovákov a Čechov*, *Zrkadlenie* byly podpořeny celkovou částkou 8 000 000,- Kč (270 tis. €). Tato částka představuje přibližně 28% z celkové částky určené na podporu menšinového periodického tisku. Nelze tedy souhlasit s tím, že státní podpora je, alespoň v těchto oblastech, omezená.

59. Nelze souhlasit s konstatováním, že ČR nedělá dost pro informování příslušníků národnostních menšin o finančních zdrojích na podporu jejich aktivit (bod 70). Aktuální informace o dotačních programech jsou pravidelně sdělovány na jednáních Rady i prostřednictvím internetových stránek Rady. Informace o výběrových řízeních jednotlivých ministerstev jsou pravidelně uveřejňovány na příslušných internetových stránkách. Rada působí mj. na své členy - zástupce národnostních menšin, aby tyto informace a možnosti přístupu k nim šířili dále v rámci příslušných organizací (mj. i národnostně menšinových periodik a elektronických médií).

60. K problematice získávání zdrojů z místních a krajských úřadů lze uvést, že mechanismy pro financování národnostních menšin na úrovni samospráv, doporučené usnesením vlády ze dne 30. června 2004 č. 663, nejsou zatím plně aplikovány všemi samosprávami. Postoj územních samosprávných celků je přitom třeba posoudit rovněž z hlediska jejich zdrojových možností. Na plnění úkolů, které jsou územním samosprávným celkům ukládány na úseku státní správy, jsou jim poskytovány prostředky ze státního rozpočtu. O zapojení vlastních rozpočtových zdrojů na plnění úkolů v samostatné působnosti (ale i na úseku státní správy, v případě, že nejsou plně financovány ze státního rozpočtu) rozhoduje orgán územního samosprávného celku, v tomto případě zastupitelstvo. Jeho rozhodnutí může být limitováno finančními možnostmi.

61. Postoj místních úřadů (body 71 a 72) nelze zobecňovat, jak uvádí PV. Řadu příkladů dobré praxe dokládají souhrnné Zprávy o situaci národnostních menšin v ČR od roku 2001. Z nich též vyplývá postupný nárůst finančních prostředků vynakládaných na aktivity národnostních menšin z rozpočtů krajů, měst a obcí ve srovnání se státním rozpočtem (jde o postupný nárůst z 9 % poskytnutých v roce 2002 na 24 % v roce 2004), přičemž prostředky státního rozpočtu se v absolutních hodnotách nesnížily.

Integrace Romů a potvrzení jejich svébytnosti

Přetrvávající problémy a doporučení (body 79 - 80)

62. PV konstatuje, že posílení postavení Romů zůstává hlavním úkolem jak pro úřady, tak pro Romy samotné, vyzývá ke vzájemné spolupráci při výběru vhodných opatření do integrační strategie vlády.

Komentář ČR

63. Česká republika si je vědoma náročnosti procesu uchování a rozvoje romské kulturní svébytnosti, proto vláda podporuje také výzkumnou činnost akademických i univerzitních pracovišť. Na úrovni ústředních orgánů státní správy se na zabezpečování opatření směřujících k integraci příslušníků romských komunit podílejí dva poradní orgány vlády - Rada vlády ČR pro záležitosti romské komunity a Rada. Oba tyto orgány jsou iniciativními a poradními orgány vlády, nemají však přímé výkonné kompetence. Proto na ministerstvech práce a sociálních věcí, školství, mládeže a tělovýchovy a vnitra působí speciální odborné útvary, které se také této tématice věnují. Na všech zmíněných úrovních jsou do rozhodovacích procesů zapojeni zástupci romské komunity.

64. Součástí institucionálního zajištění na místní úrovni je funkce romských poradců, respektive pracovníků pověřených agendou integrace příslušníků romských komunit a asistentů v obcích, jakož i koordinátorů romských poradců na krajských úřadech. V širším slova smyslu k tomu patří i další funkce asistenti pedagoga ve školách a romští terénní sociální pracovníci v obcích.

65. PV oceňuje, že ČR poskytuje významnou finanční podporu na uskutečňování romských projektů (bod 78), avšak selektivně vyhodnocuje údaje, které jsou obecně dostupné veřejnosti. Konkrétně již od vzniku *Muzea romské kultury v Brně* jako spolkové instituce v roce 1991 byla tato aktivita v rozhodující míře podporována ze státního rozpočtu prostřednictvím dotačních programů Ministerstva kultury.⁵⁾ S rozšiřováním činnosti muzea vznikaly v uplynulých letech problémy s pokrytím nákladů na provoz muzea, avšak jeho vedení zprvu odmítalo transformaci muzea do podoby subjektu zřizovaného státem. Problém byl vyřešen v roce 2004 a od 1. ledna 2005 působí *Muzeum romské kultury v Brně* jako státní příspěvková instituce zřizovaná Ministerstvem kultury. Podobně konání Světového romského festivalu KHAMORO v Praze je od jeho vzniku v roce 1999 podporováno ze státního rozpočtu prostřednictvím Ministerstva kultury. Od roku 2003 je na konání festivalu KHAMORO stanoven každoročně ve státním rozpočtu specifický závazný ukazatel.

ČLÁNEK 6 ÚMLUVY

Tolerance a dialog mezi kulturami

Přetrvávající problémy a doporučení (body 85 - 91)

66. PV konstatuje, že se stále objevují zprávy o předsudcích, zejména vůči Romům a cizincům, na úrovni sdělovacích prostředků, určitých veřejných úřadů, jakož i u veřejnosti obecně. Existují zprávy o projevech nesnášenlivosti a násilí, v některých případech i ze strany policistů. PV doporučuje větší úsilí o potírání vyloučení ze společnosti, účinnější monitoring situace, vyšetřování, ukládání sankcí a provádění rozsáhlých výchovných kampaní. Úřady se mají dále zasadit o zlepšení situace mezi německou menšinou a většinovou společností.

⁵⁾ Bližší údaje – viz Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2002 (příloha č. 5).

Komentář ČR

67. Vláda podporuje každoročně uskutečňované kampaně proti rasismu (Projekt tolerance). Současně interkulturní vzdělávání se jako průřezové téma stalo pevnou součástí rámcových vzdělávacích programů pro základní a střední školy. K obecnému konstatování PV lze však uvést také relativně pozitivní poznatky. Konkrétně renomovaná instituce pro průzkum veřejného mínění, Agentura STEM, zjistila, že vztah obyvatel ČR k Romům se za posledních deset let zlepšil. Pokud v roce 1994 potvrdilo téměř 75 % respondentů, že má negativní vztah k Romům, v dubnu 2005 klesl tento počet na 63 %.

68. PV konstatuje, že vláda hledá cesty, jak učinit symbolické gesto vůči Němcům, jejichž majetek byl konfiskován v roce 1945 (bod 84). Zde upozorňujeme, že jde o nesprávnou interpretaci smyslu humanitárního gesta, protože se v žádném případě netýká náhrady konfiskace majetku. Cílem humanitárního gesta je učinit symbolický akt vůči aktivním odpůrcům nacismu a příslušníkům národnostních menšin, kteří v důsledku opatření přijatých po druhé světové válce na území dnešní České republiky utrpěli osobní újmu a byli označeni jako tzv. nepřátelské obyvatelstvo. Záměr uskutečnění humanitárního gesta, s nímž by se spojovala jednorázová finanční dávka, počítá výhradně s cílovou skupinou přímých obětí. Vláda však k uskutečnění tohoto aktu doposud nepřijala závazné stanovisko.

Boj proti diskriminaci, nepřátelství či násilí z národnostních či rasových důvodů

Přetrvávající problémy a doporučení (body 96 – 100)

69. PV konstatuje, že v ČR přetrvává diskriminace, nepřátelství či násilí z etnických či rasových důvodů, a to často i z řad policistů, které postihuje zejména Romy. Nevládní organizace upozorňují, že vyšetřování stížností proti chování policie stále postrádají objektivitu a důvěryhodnost, což budí nedostatek důvěry veřejnosti v instituce jako jsou policie a soudy, a také proto je podáváno málo stížností. PV doporučuje neustálé monitorování diskriminace a rychlé vyšetřování jejích projevů a přijímání přiměřených trestů. PV doporučuje pokračovat ve školení policistů v této oblasti, uplatňovat dohled nezávislých orgánů nad prací policie a získat pro práci policistů více Romů.

Komentář ČR

70. K otázce přestupků, spáchaných příslušníky Policie České republiky (bod 95), je třeba názor PV upřesnit v tom smyslu, že tyto nejsou vyšetřovány státními zástupci, ale příslušným útvarem Policie ČR, která je orgánem podřízeným přímo ministru vnitra. Státní zástupce nevyšetřuje přestupky policistů, ale trestné činy spáchané policisty.

71. Ochrana před násilím páchaným na etnickém či rasovém základě (bod 99) je v České republice zajišťována nejen prostřednictvím trestního postihu (tj. ukládáním přiměřených trestů), ale i prostřednictvím správního postihu osob, které spáchaly přešůek proti občanskému soužití podle § 49 odst. 1 písm. d) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů. Jde o právní kvalifikaci omezování nebo znemožňování příslušníku národnostní menšiny výkon práv národnostních menšin, nebo tím, že působí příslušníku národnostní menšiny újmu pro jeho příslušnost k národnostní menšině. Za rok 2004 orgány obcí z celkového počtu 27 041 přestupku projednaly pouze 150 přestupků za omezování či znemožňování výkonu práv příslušníků národnostních menšin a působení újmy pro příslušnost k národnostní menšině.

72. Menšinová problematika ve vzdělávacím procesu policie (bod 100), otázky rasové rovnosti a lidských práv jsou od roku 1999 zařazeny do vzdělávání studentů středních policejních škol, do vzdělávacího programu frekventantů základní odborné přípravy i do

kursů celoživotního vzdělávání příslušníků Policie České republiky (podrobnější údaje jsou uvedeny v Druhé periodické zprávě o plnění zásad stanovených Úmluvou, dále v komentáři k bodům 11 a 12).

ČLÁNEK 9 ÚMLUVY

Přístup příslušníků národnostních menšin do sdělovacích prostředků

Přetrvávající problémy a doporučení (body 107 – 108)

73. PV považuje dobu vymezenou ve veřejnoprávní televizi národnostním menšinám stále ještě za příliš omezenou. Neuspokojivé zůstává i veřejnoprávní krytí záležitostí týkajících se národnostních menšin, zejména méně početných. Úřady by měly usilovat o poskytnutí lepšího přístupu ke sdělovacím prostředkům a zajistit, aby si sdělovací prostředky byly více vědomy problémů menšin a úlohy, kterou v jejich prospěch mohou sehrát.

Komentář ČR

74. Česká republika si je vědoma toho, že přes legislativní opatření, která příslušníkům národnostních menšin zaručují rovný přístup do sdělovacích prostředků, zůstávají v jejich praktické realizaci značné rezervy. Ve vysílacím schématu veřejnoprávního Českého rozhlasu mají pevné místo národnostně menšinové pořady, rovněž bylo dosaženo pokroku v oblasti televizního vysílání veřejnoprávní České televize. Velmi dobrá spolupráce byla navázána s Ostravským studiem ČT, které nejen že produkuje většinu menšinových pořadů, ale je také otevřeno dialogu se zástupci menšin. Významnější pozitivní změny v menšinovém vysílání jsou očekávány spolu se zavedením digitálního vysílání ČT, které by mělo přispět k pružnější a levnější výrobě menšinových pořadů a značnému rozšíření vysílacího času.

75. PV konstatuje, že vláda v roce 2003 pomáhala financovat 20 projektů vydávání periodik národnostními menšinami (bod 106). Toto tvrzení je sice pravdivé, avšak není zmíněno, že tato podpora státu je národnostním menšinám poskytována každoročně. Od roku 2003 navíc stoupl počet dotovaných projektů na dvacet čtyři a přibyl projekt periodické tiskoviny srbské menšiny.

ČLÁNEK 10 ÚMLUVY

Užívání menšinových jazyků v úředním styku

Přetrvávající problémy a doporučení (body 114 – 115)

76. PV považuje za problematický postup určování územně správních jednotek, kde je zákonem povoleno užívání menšinových jazyků při zveřejňování místních úředních předpisů a při volbách. Doporučuje zajistit, aby výsledky sčítání lidu nebyly jediným ukazatelem používaným pro stanovení těchto oblastí.

Komentář ČR

77. Česká republika si je vědoma nejednoznačnosti, která vyplývá ze srovnání výsledků sčítání lidu a reálného počtu příslušníků národnostních menšin v konkrétních lokalitách. I přes pochybnosti o hodnověrnosti výsledků sčítání lidu jde o jediný oficiální demografický ukazatel, ze kterého je možno při stanovení podmínek pro zveřejňování místních úředních předpisů a informací o volbách v jazycích národnostních menšin vycházet.

78. Ke konstatování PV, že podmínkou pro vytvoření výboru pro národnostní menšiny je podle zákona o obcích alespoň 10 % podíl občanů hlásících se k jiné než české národnosti (bod 114) upřesňujeme, že zákon o krajích a zákon o hl. m. Praze ukládá 5 % podíl občanů hlásících se k jiné než české národnosti. Citované zákony hovoří o tom, že výbory se za splnění stanovených podmínek zřizují. V obcích, kde zastoupení národnostních menšin nedosahuje procenta daného zákonem, může nicméně zastupitelstvo zřídit výbor pro národnostní menšiny z vlastní iniciativy. Takové výbory (komise, Rady) byly zřízeny například při krajském úřadě Jihomoravského kraje (Rada pro národnostní menšiny Jihomoravského kraje), dále Výbor pro národnostní menšiny Karlovarského kraje, Výbor sociálních věcí, bezpečnosti a problematiky menšin Libereckého kraje, Komise Magistrátu hl. města Prahy pro oblast národnostních menšin). Povinnost starosty obce zveřejnit oznámení o době a místě konání voleb a další informace potřebné k nerušenému průběhu voleb i v jazyce příslušné národnostní menšiny je upravena následovně: Při volbách do Evropského parlamentu, Poslanecké sněmovny, Senátu a zastupitelstev obcí je tato povinnost vázána na obec, ve které se zřizuje výbor pro národnostní menšiny podle ustanovení § 117 odst. 3 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o obcích“). Při volbách do zastupitelstev krajů je povinnost informovat voliče rovněž v jazyce příslušné národnostní menšiny dána starostovi tehdy, jestliže se v kraji podle ustanovení § 78 odst. 2 zákona 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o krajích“) zřizuje výbor pro národnostní menšiny, tj. jestliže v územním obvodu žije podle posledního sčítání lidu alespoň 5% občanů hlásících se k národnosti jiné než české. Vzhledem k určitým interpretačním problémům se uvažuje o novém a jednoznačném stanovení podmínek, za nichž se má realizovat povinnost starosty obce informovat voliče rovněž v jazyce příslušné národnostní menšiny o době a místě konání voleb a o dalších skutečnostech nutných k nerušenému průběhu voleb. Nebylo by však vhodné tyto podmínky nově formulovat v dílčích novelách pouze některých volebních zákonů, neboť by to vedlo k nejednotnosti právní úpravy informování voličů a různým pravidlům pro jednotlivé druhy voleb. Nové formulování podmínek tak zůstává úkolem pro kodifikaci volebního práva ve volebním zákoníku.

Užívání menšinových jazyků v trestním řízení

Přetrvávající problémy a doporučení (body 119)

79. PV konstatuje, že v praxi stále přetrvávají potíže v uplatňování zákona, a to zejména z důvodu nedostatku kvalifikovaných tlumočnicků z romštiny. PV doporučuje učinit vše nutné k odstranění těchto problémů a poskytnout náležité finanční prostředky.

Komentář ČR

80. Česká republika reflektuje problém nedostatku kvalifikovaných tlumočnicků z romštiny. Jde však dlouhodobý proces přípravy a vzdělávání těchto tlumočnicků. Problém kvalifikovaných tlumočnicků z romštiny spočívá také v tom, že při vyhledávání tlumočnicků se projevuje nevěle ze strany Romů stát se tlumočnickem pro trestní řízení.

ČLÁNEK 11 ÚMLUVY

Jména a příjmení v menšinových jazycích

Přetrvávající problémy a doporučení (body 123-124)

81. PV konstatuje, že se vyskytly stížnosti zejména od Poláků a Němců na některé nedostatky, zejména na potíž získat výpisy z matriky se jmény v menšinových jazycích, pokud tato jména

byla předtím zapsána v češtině, a na chybějící pravidla o přepisu jmen do češtiny. PV doporučuje věnovat větší pozornost prováděcím předpisům tohoto zákona.

Komentář ČR

82. Stávající zákon č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů, neupravuje možnost, aby se na žádost fyzické osoby ve výpisu z matriční knihy uvedlo její jméno, popř. jména, v její mateřštině, pokud tato byla v matriční knize zapsána v českém jazyce. S ohledem na Rámcovou úmluvu o ochraně národnostních menšin a ustanovení § 7 zákona č. 273/2001 Sb., o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, fyzickým osobám, státním občanům České republiky, resp. zákonným zástupcům nezletilého dítěte, kteří se hlásí k jiné než české národnosti a jejichž jméno, popřípadě jména, byla v matriční knize zapsána v českém jazyce, je umožněno na základě prohlášení užívat jejich jméno, popř. jména, v jazyce národnostní menšiny.

83. Stejně tak je fyzickým osobám, státním občanům České republiky, kteří se hlásí k jiné než české národnosti a jejichž jméno, popř. jména, byla v matriční knize zapsána i v jiném než v českém jazyce, na základě prohlášení umožněno užívat jejich jméno, popř. jména v jazyce národnostní menšiny, ke které se hlásí. Fyzická osoba v těchto případech nežádá o povolení změny jména na cizojazyčnou podobu (v jazyce národnostní menšiny) a nehradí správní poplatek ve výši 1.000,- Kč (33 €).

Dvojjazyčné nápisy a názvy obcí

Přetrvávající problémy a doporučení (body 127-132)

84. PV konstatuje, užívání dvojjazyčných nápisů a názvů obcí za určitých podmínek se v současnosti uplatňují jen ve velmi omezeném počtu obcí, kde je kompaktní osídlení příslušníků národnostních menšin. Zejména Poláci, velmi kritizují požadavek předložit petici jako podmínku zavedení dvojjazyčných nápisů. PV doporučuje odstranit neodůvodněné překážky v uplatňování práva na dvojjazyčné označení. Dále vyzývá úřady, aby při uplatňování tohoto práva braly v úvahu skutečný stav v lokalitách, a ne pouze výsledky sčítání lidu.

Komentář ČR

85. Zástupci polské menšiny předložili podnět na odstranění podmínky petice (§ 29 odst. 2 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích) pro povolení užívání dvojjazyčných názvů v obcích, kde národnostní menšina reprezentuje alespoň 10 % obyvatel. Vzhledem k oprávněnosti tohoto nároku byl tento požadavek zapracován do návrhu usnesení ke Zprávě o situaci národnostních menšin v ČR za rok 2004. Předpokládaný termín zpracování návrhu změny tohoto zákona je 31. prosince 2005.

86. S ohledem na proces transformace veřejné správy Česká republika uznává, že k uplatnění práva na zavedení dvojjazyčných nápisů a místních topografických označení v polštině jako menšinovém jazyce zaujímají místní úřady rezervovaný postoj. Předpokládá se, že v souvislosti s přípravou ratifikace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků bude dosaženo pozitivní změny.

ČLÁNEK 12 ÚMLUVY

Interkulturní rozměr školství

Přetrvávající problémy a doporučení (body 137-139)

87. PV konstatuje, že zástupci menšin považují informace poskytované na školách o jejich kultuře za nedostatečné. Někteří příslušníci menšin se potýkají se špatnou znalostí češtiny, a to i z řad starších osob, které v zemi žijí dlouhodobě. PV doporučuje posílit interkulturní prvky ve školství a vyučování českého jazyka pro příslušníky národnostních menšin.

Komentář ČR

88. Úřady očekávají, že s kurikulární reformou školství, založenou na tzv. Rámcovém vzdělávacím programu, bude dán významný prostor interkulturnímu rozměru vzdělávání, a to tak, aby tradice, jazyky a kultura národnostních menšin byly v českých školách skutečně známy a oceňovány. Nově jsou do systému vzdělávání na základních školách zařazena tzv. průřezová témata, jež jsou propojena se vzdělávacím obsahem konkrétních vyučovacích předmětů a s obsahem dalších činností žáků realizovaných ve škole i mimo školu. Konkrétní využití pro oblast poznávání menšinových kultur mají dvě průřezová témata: *Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech* a *Multikulturní výchova*.

89. V této oblasti může mnohému napomoci i aktivita samotných národnostních menšin, které mají možnost své návrhy na participaci při realizaci těchto průřezových témat konzultovat s Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy prostřednictvím Rady, případně Poradního sboru resortu školství. Vítána je i spolupráce menšinových organizací s konkrétními školami na místní úrovni, která může významně přispět k šíření povědomí o kultuře národnostních menšin.

90. Otázka vyučování českého jazyka některých menšin úzce souvisí s problematikou migrace a cizinců (viz uvedené příklady - Rusové, Srbové, Ukrajinci), kteří nesplňují podmínku občanství, a tím nespádají pod ochranu Úmluvy. Neznamená to však, že by tyto osoby neměly možnost absolvovat kurzy českého jazyka. Jde však většinou o komerční kurzy běžných jazykových škol, které si zájemci musejí zaplatit. V případě dětí s nedostatečnou znalostí češtiny často závisí na vstřícném přístupu školy, do které tyto děti docházejí. Není výjimkou, že škola zřídí odpolední doučování češtiny, na které však stát obvykle finančně nepřispívá. I v tomto bodě je možno doporučit dotčeným menšinám, aby se pokusily využít dotačních programů resortu školství na podporu aktivit v oblasti integrace cizinců na území ČR či programu na podporu vzdělávání v jazycích národnostních menšin a multikulturní výchovy, ve kterých vyhrazené finanční prostředky na dotace každoročně zůstávají nedočerpané.

91. Jiná je situace v problematice nedostatků v českém jazyce u příslušníků romské menšiny, kdy je v rámci přípravných tříd věnováno značné úsilí na zmírnění handicapu, který si s sebou přinášejí romské děti při vstupu na základní školu z odlišného sociokulturního prostředí. Opatření ke zlepšení situace vyplývají z nově formulovaných koncepčních přístupů, schválených výše citovaným usnesením vlády č. 532 ze dne 4. května 2005.⁶⁾

Rovný přístup ke vzdělání. Postavení Romů

Přetrvávající problémy a doporučení (body 145-154)

92. PV konstatuje, že Zpráva podává jen okrajové informace o tom, jak jsou romské děti v současnosti integrovány do škol. Upozorňuje na to, že místní úřady neuplatňují systematicky vládní program podpory vzdělávání; do zvláštních škol chodí stále značný počet romských dětí, což jim znesnadňuje přístup k dalším stupňům vzdělání. Romské děti, které navštěvují běžnou základní školu jsou často izolovány ostatními dětmi, či umístovány do

⁶⁾ Viz pozn. č. 2.

oddělených tříd. Nejsou přesné údaje o tom, kolik romských dětí do školy vůbec nechodí. PV doporučuje zefektivnit podpůrná opatření určená romským dětem a zajistí jejich přednostní umístění do běžných škol.

Komentář ČR

93. Opatření státu v oblasti vzdělávání a kvalifikace v klíčových oblastech života Romů vyplývají z nově přijatých dokumentů vlády (viz uvedené usnesení vlády č. 276/2005 a č. 532/2005). Prioritou v oblasti vzdělávání romských dětí jsou opatření k jejich umístění do běžných základních škol. Ve snaze čelit neblahému vývoji, kdy v minulosti byla velká část romských dětí vzdělávána ve zvláštních školách, vznikají s podporou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy přípravné třídy pro děti ze sociokulturně znevýhodňujícího prostředí. V roce 2003 jich bylo v České republice 137 a v nich se na vstup do školy připravovaly 1 824 převážně romské děti, v roce 2004 jich bylo 126 a v nich se připravovalo 1 779 dětí. Dle kvalifikovaných odhadů jde o cca 40 % romských dětí příslušné věkové skupiny. Přípravná třída se zřizuje dle ustanovení § 47 školského zákona, pokud je přihlášeno alespoň sedm dětí. Podle šetření efektivity přípravných ročníků za čtyři školní roky, 1999/2000 - 2002/2003 navštěvovali přípravné ročníky při základních školách celkem 1 993 žáci, ze kterých postoupilo do prvního ročníku základní školy 1 779 žáků, zatímco jen 64 žáci postoupili do prvního ročníku zvláštní školy (zbývající žáci pokračovali dále druhý rok v přípravném ročníku). Do přípravných ročníků při zvláštních školách chodilo ve sledovaných letech 1 315 dětí, z nich postoupilo do prvního ročníku základní školy 645 dětí a do prvního ročníku zvláštní školy 251 dítě, ostatní pokračovaly v přípravné třídě. Do přípravných ročníků při mateřských školách chodilo ve sledovaných letech 360 dětí, z nich postoupilo do prvního ročníku základní školy 329 a do prvního ročníku zvláštní školy 10 dětí.

94. Další formou pomoci romským dětem při překonávání školních problémů je zřízení funkce asistentů pedagoga (dříve romský pedagogický asistent, později vychovatel - asistent učitele) do škol a školských zařízení s větším zastoupením romských žáků. V roce 2003 zde bylo sledováno - především v přípravných a prvních třídách základních a zvláštních škol celkem 227 asistentů pedagoga (38 mužů a 189 žen).⁷⁾ V roce 2003 pracovalo ve školách a školských zařízeních celkem 366 asistentů pedagoga, v roce 2004 pak 332 asistenti pedagoga. V současnosti působí na školách 283 asistenti pedagoga, přičemž nejvíce jich je v Moravskoslezském kraji (71), Ústeckém kraji (43) a Jihomoravském kraji (31). Převážná většina (196) jich pochází z romské komunity, převažují ženy (v 80 %) nad muži.

95. Od roku 2000 jsou z iniciativy Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity středním školám pro jejich romské žáky poskytovány zvláštní dotace na úhradu některých nákladů spojených se studiem. Z těchto dotací je žákům možno uhradit školné, ubytování ve školním internátu, stravování ve školní jídelně, školní a ochranné pomůcky. Od roku 2003 administruje program *Podpora romských žáků středních škol* Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Konkrétně o dotaci svého studia na těchto školách prostřednictvím škol požádal v roce 2003 již 1 441 žák.⁸⁾ Lze ale předpokládat, že skutečný počet romských studentů je vyšší. I když jsou tato absolutní čísla povzbudivá, neboť představují výrazný nárůst proti minulosti, znamenají jen tolik, že z cca 25 000 romských mladistvých ve středoškolském věku jich střední školy studuje přibližně 1 500, tedy jen 6,0 %, proti dětem majority, z nichž dnes studuje střední školy 49,2 %.

⁷⁾ Z toho pracovalo 97 v základních školách, 112 ve zvláštních školách, 7 ve speciálních školách, 7 v mateřských školách, 2 v učňovských středních školách a 2 v dětských domovech. Dnes působí 14 asistentů v mateřských školách, 128 na základních školách, 59 na speciálních školách, 63 na zvláštních školách.

⁸⁾ V roce 2003 obdržely školy na podporu studia romských žáků 9 987 000,- Kč (333 tis. €).

96. Pro školní rok 2005/2006 je připraven program podpory i pro romské vysokoškolské studenty, jde ale o podporu v rámci programu *Vyrovňování příležitostí přístupu ke studiu uchazečů z různě znevýhodněných skupin*, který má širší cílovou skupinu. Studenti - Romové jsou pouze jednou z podporovaných skupin.

ČLÁNEK 13 ÚMLUVY

Soukromé školy pro národnostní menšiny

Přetrvávající problémy a doporučení (body 155-156)

97. PV tlumočí přání zástupce ruské menšiny o výhodnější prostory pro ruskou školu v Praze a doporučuje o tomto zahájit jednání.

Komentář ČR

98. Česká republika považuje toto doporučení za neodpovídající reálným potřebám provozu školy. Navíc na základě poznatků České školní inspekce zřizovatel školy uskutečňuje projekt *Prvního česko-ruského gymnázia v Brandýse nad Labem* nedostatečně.⁹⁾

ČLÁNEK 14 ÚMLUVY

Výuka menšinových jazyků a vzdělávání v těchto jazycích

Přetrvávající problémy a doporučení (body 162-167)

99. PV konstatuje, že některá ustanovení nového školského zákona jsou sporná, konkrétně podmínka o zřízení menšinové školy v obcích, kde byl dle výsledku sčítání lidu ustaven výbor pro národnostní menšiny. Dále kritizuje podmiňování zřízení takových tříd nebo škol předložením petice. Doporučuje vyjasnit a případně přizpůsobit kritéria zřizování menšinových tříd a škol, usilovat o skutečné zapojení místních a krajských úřadů a podpořit ho náležitými zdroji. Dále podporovat iniciativy samotných menšin ve výuce jejich jazyků mimo obvyklý systém, zvláště u menších a rozptýlenějších.

Komentář ČR

100. Postup pro zřizování tříd nebo škol s vyučovacím jazykem menšiny nevyžaduje předložení petice obyvatel obce (bod 163). Zapojení místních a krajských úřadů do zřizování škol pro národnostní menšiny je z logiky zákona naplňováno, školu zřizuje obec, kraj, popřípadě ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Na vlastní iniciativy menšin ve vzdělávání v mateřském jazyce jsou každoročně vyčleněny prostředky ve výši téměř 20 000 tis. (667 tis. €) v rozpočtu resortu. Jak již bylo řečeno výše, tyto prostředky zůstávají nevyčerpané.

ČLÁNEK 15 ÚMLUVY

Účast příslušníků národnostních menšin v rozhodovacím procesu

Přetrvávající problémy a doporučení (body 173-176)

101. PV uvádí, že územní reforma a decentralizace nepřinesly obecně národnostním menšinám výhody, zejména místní úřady jsou kritizovány za malý zájem o ochranu národnostních menšin. Postavení a úloha výborů pro národnostní menšiny nejsou vždy jasné

⁹⁾ Bližší údaje – viz Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2004.

definovány, navíc je jejich zřízení podmíněno výsledky sčítání lidu, o jejichž správnosti lze pochybovat. PV doporučuje činit rozhodnější kroky k zajištění dodržování právních opatření na všech úrovních a odstranit právní nejistotu ohledně kritérií pro určování oblastí, ve kterých mají být zřizovány výbory pro národnostní menšiny.

Komentář ČR

102. Opatření k podpoře účasti příslušníků národnostních menšin na věcech jich se týkajících je na úrovni orgánů místní samosprávy doposud poznamenána procesem transformace veřejné správy. V prvním pololetí 2005 provedl odbor dozoru a kontroly veřejné správy Ministerstva vnitra šetření ve věci fungování výborů pro národnostní menšiny na úrovni obcí. Šetření potvrdilo rezervovaný přístup ke zřizování těchto výborů. Z 216 obcí, které naplňují zákonné podmínky, skutečně zřídilo výbor pouze 43. Jako důvod nezřízení výboru samosprávy nejčastěji uvádějí nízký zájem ze strany menšin, které se v obci nijak aktivně neprojevují, a proto neexistují ani aktuální témata, která by výbor měl řešit.

Účast Romů

Přetrvávající problémy a doporučení (body 180-183)

103. PV konstatuje, že vliv orgánů odpovědných za podíl Romů na rozhodování na centrální úrovni je omezený, což může souviset s nedostatečnou koordinací činnosti na centrální úrovni. Správní reforma na místní úrovni přerušila některé již fungující iniciativy, např. síť romských koordinátorů. Na místní úrovni se projevuje malá ochota řešit problémy Romů. Doporučuje spolupráci úřadů se zástupci Romů při hledání způsobů, jak účinněji Romy zapojit do účasti na veřejných záležitostech.

Komentář ČR

Významná je účast Romů prostřednictvím Rady vlády ČR pro záležitosti romské komunity při rozhodování o žádostech na dotace v programu Podpora projektů integrace romské komunity. Z tohoto programu jsou financováni terénní sociální pracovníci. Rada tak rozhoduje o výběru příjemců dotace. V rámci dotačních programů dále Ministerstvo financí uvolňuje prostředky krajům na činnost krajských koordinátorů romských poradců (prostředky na platy a věcné výdaje). Podobně se zástupci romské menšiny podílejí na rozhodovacím procesu při výběrových dotačních řízeních na podporu romských žáků středních a vysokých škol či činnosti dalších resortních výběrových dotačních komisí. Dále viz část I. (bod 27-31).